

KRYSTYNA WOJTCZAK

O stopniach naukowych w Polsce Ludowej. Część 1. Niższe stopnie naukowe

Streszczenie

W okresie objętym analizą (1947–1990) nadawania niższych stopni naukowych bez wątpienia nie cechowała stabilność rozwiązań. Różnice nimi wprowadzane były ponadto wielowarstwowe. Po pierwsze, w początkach Polski Ludowej za niższe stopnie naukowe uznawano tytuły ukończenia szkoły wyższej, od 1951 r. nadane stopnie naukowe kandydata nauk, a od 1958 r. stopnie naukowe doktora. Po drugie, warunki nabycia poszczególnych stopni naukowych i drogi prowadzące do tego celu były różne i niestałe. Po trzecie, wielokrotne odstępstwa od zasad ogólnych odnoszących się do warunków stawianych przed kandydatami do niższego stopnia naukowego, w tym szczególnie kandydata nauk i doktora, uzasadniano przypadkami szczególnymi. Po czwarte, zmianom podlegały gałęzie nauk i dyscypliny naukowe, w obrębie których możliwe było nadawanie niższych stopni naukowych. Po piąte, prawo do nadawania tych stopni naukowych przez rady wydziałów szkół wyższych, później także przez rady naukowe placówek PAN i instytutów istniejących poza szkołami wyższymi, ewoluowało stosownie do warunków im stawianych. Po szóste, stosownie do pozycji i pełnionej roli zmieniał się udział w tym postępowaniu innych organów (właściwego ministra sprawującego nadzór nad szkołą wyższą, Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego i Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej).

Rozwiązania w zakresie nadawania niższych stopni naukowych, przyjęte reformami z 1947 i 1951 r., były, w pewnym uproszczeniu, ze sobą porównywalne. Od nich zdecydowanie natomiast odbiegały rozwiązania wdrożone ustawami lat kolejnych, szczególnie ustawami z 1958, 1982 i 1985 r. o szkolnictwie wyższym oraz ustawą z 1965 r. o stopniach naukowych i tytułach naukowych – wraz z ich zmianami.

Ocena prawnych warunków nabywania niższych stopni naukowych w okresie objętym analizą jest niepełna bez objęcia nią także organizacji i zasad realizacji studiów aspiranckich i studiów doktoranckich, zakończonych przygotowaniem dysertacji naukowej (kandydackiej, doktorskiej). Temu zagadnieniu poświęcona jest część druga artykułu.

Słowa kluczowe: magister lub stopień naukowy równorzędny – kandydat nauk – doktor – warunki nadawania niższych stopni naukowych w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej